

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Convulsio Calvniarvm Vlrichi Veleni Minhoniensis,
quib[us] Petru[m] nunq[uam] Romæ fuisse caullatur**

Fisher, John

Antvverpiae, 1522

Seqvitvr Altera Libelli Particvla.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35690

Clemens, **Papias hiero-**
politanus, **Petri ultimo** tes alios pducit, nempe Clementē in suarum disputationū
 libro, simul & Papiam Hierapolitanum episcopū. Adde,
 q̄ idem ex ipso Papiā recenſet, Petrū in priori epistola ſua
 meminisse Marci, atq̄ in ea, tropice Romam Babiloniā no-
 minasse, quum dicit, Salutatur vos ea, quæ in Babilone est, ec-
 clesia, & Marcus filius meus.

Tertullianus,
Hieronymus: Cui Tertullianus & Hieronymus ac ceteri quicq̄ subscri-
 bunt. Q̄ si Petrus ex Roma priorem illam epistolam scrip-
 serit, quid manifestius comprobare posset eundem aliqua-
 do fuisse Romæ?

Eusebius in cro. SED & in Cronicis Eusebius testatur, Petrū secūdo Clau-
 dij venisse Romam, illicq̄ sedisse viginti quinque annis, & vlti-
 mo Neronis ibidem gloriose occubuisse.

Hyreneus Hyreneus item in tertio aduersus hæreses libro, successio-
 nem pontificum vr̄bis Romæ digerens, asserit Petrum &
 Paulum fuisse Romæ. His accedunt Chryſostom⁹ & The-

Theophilact⁹
Chryſostom⁹. ophilactus, qui tradunt Linum fuisse post Petrum ecclesie
 Romanæ secundum Episcopum, in commentarijs epistole
 posterioris ad Timotheum.

Præterea multos, quos Volateranus recenſet, tam Latinos
 q̄ Græcos, qui de Pontificum vitis conscripserunt. Et hi om-
 nes vnanimiter asserunt, Petrum vr̄bis Romanæ primum
 Episcopum fuisse. Q̄ si res hæc, tot & tam illustrissimis au-
 toribus, Græcis pariter & Latinis, adeo dilucida reddita sit,
 quis iam nisi mente captus, ambigere secum diutius potest,
 num Petrus fuisset Romæ, & maxime, quum nullus vnquā
 scriptor, ante Velenum, ne somniare quidem contrariū po-
 tuerit? Sed ista pro calumnijs omnibus diluendis, sufficere
 putamus.

SEQ. VITVR ALTERA LL.
 BELLI PARTICVLA.

PROLOQ VIVM.

SOLET interdū fieri lector mi, vt dum vēgeto semī
ne agrum conspergim⁹, ni simul nociua quæq; radicit⁹ ex
traham⁹, vrēda filix subnascens, semētis pariat iacturam
Quod dū hic timem⁹, ne quidā cauilli animū tuū torque
tes, nostris ijs persuasionibus min⁹ te credere permittāt, al
terā libelli particulā addidim⁹, In qua cū septē quibusdam
Romanensium cauillis, man⁹ cōferamus, de eis dignis ra
tionibus (si fors fauerit) prædā ablaturi. Proinde interim
Romanū quenpiā, obelīs faucib⁹, ac vētre p̄minulo, imā
ginē scophātā, q̄ sic more suo nobis instet.

SECUNDÆ PARTIS CONFVTATIO

Deter has duodeuiginti calumnias, quas ad
uersarius persuasiones vocauit, septē insuper
adiecit cauillos, cū quibus ipse manus cōferere
dignū existimauit, ne quisq; prioribus suis per
suationibus minorē habiturus esset fidem, Cæ
terum an prioribus eius argutijs, iam, quantum opinor, abū
de confutatis, quisq; habiturus sit fidem, nescio, suspicor ta
men, vbi nostra perlegerit, neminem vsq; adeo mente cap
tum esse, vt non risu digna putet ista, quæ sequuntur. Sed ne
nimia prolixitate, quæq; rædio afficiam, iam aduersariū cum
suis canillis concertantē, audiamus.

PRIMVS CAVILLVS

Quod in persuasionē dictū est quartā, improbit⁹ di
ctum est quam vt credi debeat. Paulus enim dū binam su
am versus Hierosolymam peregrinationem, in ea quæ ad
Galatas est epistola cōmemorat, in quatuordecim annis
post cōuersionem suam, vtrāq; fuisse factā intellexisse vo
lunt, & non in septem & decem annis, vt tua fert opinio,
idq; Nicolai Lyre testimonio cōfirmatur. Triennū enim

• quō ante Paulus Hierosolymā venerat, in subsequētibus
• quatuordecim annis, quibus secundario illac cum Tito &
• Barnaba prexerat, absorberetur, ita Nicolao & ba Pauli ex-
• ponente. Deinde post quatuordecim ānos, videlicet a cō-
• uersione sua, assumpto Tito & Barnaba, &c. Et sic petr⁹
• quatuordecim illis annis praterlabentibus Romā diuer-
• tere poterat

RESPONSIO.

• Bella Lyra, nisi a tot bonis authorib⁹, quibus nē mā-
• tellā dignus erat ipse porrigere dissentiret, crederetur ex-
• positio, sed quia nō ausim dicere, an vllum habeat qui in
• hoc sibi cōsentiāt, rationabilius tot celeberrimi sequendi
• sunt interpretes, quam hic vnus, & quidē ignobilior, qui
• isthoc spero aucupabat sibi gloriā, si stulte ab alijs dissen-
• tiret oibus. Et quia cōtra inermem, & imbecillum frequē-
• tia militū non solet desyderari, quē vnus probatæ fortitu-
• dinis vir vel euiscerare possit vnicū Hieronymū tot Ly-
• ranis anteponendū cōtra hunc producā, qui epistolam ad
• Galatas exponens, hos septemdecim annos non semel re-
• petit. In principio fidei (inquit) in transitu Paulus aposto-
• los videt, post annos (vt ipse ait) decē & septem plene cū
• eis loquitur, & se humiliat, & ne forte in vacuū aut curre-
• ret, aut cucurrisset, inquirīt. Et inferius, Contulit euange-
• lium cū apostolis, nō q̄ Paul⁹ timuerit, ne per decē & sep-
• tem annos falsum in gentibus euangelitū prædicasset, sed
• vt ostenderet præcessorib⁹ suis non se in vacuum currere,
• aut cucurrisset, sicut putauerunt ignorantes. Hæc Hiero-
• nymi verba, quibus manifeste q̄tū Lyra deliret, ostendit.

RESPONSIO.

ADuertis lector, quēadmodū aduersarius cū seipso ni-
gatur, frigide sibi ipsi obijciens, & nihilo frigidius res-
pondes. Sed nos ex dicto canillo robustiore obiectū

onē firmabimus. Superius, vbi secundā Calumniā diluim⁹,
ostendimus Hieronymi supputationē, manifeste repugna-
re cū his, quæ nec semel idem alibi dixerat. Nunc autē aper-
te docebimus, nec eā stare posse, cū ea supputatione, quam
aduersarius ipse, sub p̄suasione quinta collegit. Sic em̄ an-
nos a passione Christi, vsq; ad vltimū Neronis, aduersarius
ibi digessit. Tiberio Cæsari, posteaq; Christus passus fuit,
tres dumtaxat annos tribuit. Caio Calicule, post Tiberium
imperanti, tres itē annos, menses decem & dies octo. Subin-
de Claudij numerat annos nō plene quatuordecim. Postre-
mo Neroni, quatuordecim deputat annos. Sūma oīm vix
cōplet annos, xxxv. Et qm̄ idē aduersarius confitetur Pau-
lū secundo Neronis anno Romā fuisse p̄ductū, duodecim
anni ex imperio Neronis residui sunt, quib⁹ ex priori nume-
ro, hoc est, xxxv. subductis, iam nō pleni remanent, xxiiij.
Nec plures his, inter passionē Christi & Pauli aduentū Ro-
mam, ex hac supputatione cōstat interuenisse. Rursum ex
ijs, xxiiij. si dempseris id temporis, quod inter christi passio-
nem, & Pauli conuersionem intercidit, quod & aliquot an-
nos aduersarius opinatur continere, iam ad maximū super-
sunt, xxi. Sed ab hoc numero si adhuc subtraxeris annos &
menses, quos Lucas memorat egisse Paulum, dum Asiam,
& Græciam docendi euangelij gratia peragrarat, comperi-
es in actis expressos annos sex integros, præter fractiones,
& præter eos, qui verisimili coniectura, non minimū anno-
rū numerū conficiunt. Caterum si ex priori numero nēpe
viginti vno, non nisi septem dempseris annos, intelligis qua-
tuordecim dumtaxat superesse. Quo fit, vt iuxta propriā
ipsi⁹ aduersarij supputationē, anni illi quatuordecim a Pau-
li conuersione numerandi sunt. Sed quia diximus, ex actis,
post finitum dictum conciliū, præter annos illic expressos,
verisimili coniectura colligi posse, nō minimū annorum nu-
merum, age id ipsum iam ostendamus. Primū, xviiij. ca. tradi-
tur, Paulum Corinthi sedisse, præter annū, sex menses, de-
inde ca. xix. apud Ephesum, in Synagoga tres menses, &
post hos, in scola Tyranni cuiusdam, per biennium præte-
rea disputasse. Rursum, capite, xx. tres menses Athenis cō-

Actuum. xviiij

Actuum. xix. |

Actuum. xx.

K i

Actuum, xxiiij, moratū fuisse. Denicq̄ ca. xxiiij. bienniū expleuisse apd̄ Cæ
 sareā. Ex ijs nascit̄ summa sex annorū. At nunc si reliquas tē
 porū fractiones cōsideraueris, nēpe quas insupl̄it Paulus
 uisitandis & cōfirmādis fratrib⁹, qui in varijs erant ciuitati-
 bus, toties p̄ eas discurrendo, facile videbis longe maiorem
 Actuum, xv, excrescere summā. Quæ res dilucida fiet, si quis a tpe dicti
 cōcilij pauli discursū diligēter annotauerit. Nā ex. xv. ca. q̄
 dictū conciliū tractatur, Paul⁹ & Barnabas, finito concilio,
 demorati sunt Antiochiæ, docētes & annūciantes sermonē
 Actuum, xvi, dñi, cū alijs plurib⁹. Dein, postq̄ alter ab altero se iūgeretur,
 Paul⁹ Syriam & Ciliciā pambulabat, confirmans ecclesias,
 atq; ita Derben & Lystram puenit, vbi & Timotheū circū-
 cidit. Post hæc Phrigia Galaticaq; regionib⁹ pagratis, & ec-
 desijs vbiq; cōfirmatis in fide, Paulus in Mysiam se recepit
 inde Troiadē, ex Troiade per Samothracen & Neapolim
 Capi, xvij, venit tandē philippos, vbi & multo tpe mansisse tradit̄, nō
 minori patiētia, q̄ reb⁹ gestis clarus. Inde pfectus p̄ Amphi-
 polim & Appoloniā, adiit Tessalonicam, vbi p̄ tria sabbata
 de scripturis disseruit, adeo vt tumultu p̄ ludæos concitato,
 vix euasit Paul⁹ p̄ noctē, i Berrhoeā, vnde postq̄ Berrhoen-
 ses instruxit i fide, cōcessit Athenas, & hic Dionysiu aliosq;
 Capi, xviii, cōuertit ad fidē. Ex Athenis, Corinthū adiit. Ex Corintho
 puenit Ephesum, Ex Epheso, Cæsareā, inde Antiochiā. Ex
 Antiochia pfectus, Galaticā regionē & Phrigiā ordine p̄
 ambulabat, cōfirmans fratres. Quib⁹ pactis, redijt Ephesū.
 Capi, xix, Postq̄ at Ephesi tres menses & bienniū expleset, p̄missis
 duob⁹ e ministris Macedoniā, q̄ & ipse statuerat ire, manēs
 Capi, xx, adhuc in Asia, multa p̄pessus est. Peragratis posthac Mace-
 doniæ partib⁹, & fratrib⁹ vbiq; sermone p̄lixo cōfirmatis,
 tandē venit in graciā, vbi longo pacto tpe, demū insidijs iu-
 dæorū impedit⁹, ne solueret in Syriam, p̄ Macedoniā est re-
 uersus. A philippis igit̄ ad nauigauit Troiadē, ex Troiade
 puenit Asson. Inde p̄ Mytelenem & Saniū, accessit Myle-
 Capi, xxi, tū. Et post p̄lixū ibi sermonē habitū, soluēs, venit Choum,
 inde Rhodū atq; ita tandem pataram, vnde cōscensa nauis,
 Tyrū cōcessit. A Tyro subinde, descēdit ptolomaidam, ex
 ptolomaida, Cæsaream. Atq; inde tandē Hierosolymā, vbi

postea q̄ d̄ra fuisset a Iudæis passus, vinctus reductus ē cæ-
saream, ibi manens biennium in custodia, Sicq̄ post multos
labores, demū perductus fuit Romam, Si quis igitur secum Capi, xxiiij.
diligēter expenderit, quot ciuitates, imo quot regiones, &
q̄ longum terrarum tractum, Paulus, euangelij docēdi gra-
tia, nec semel peragrauerit, & quod aliquando biennium &
amplius in vna quapiam illarum ciuitatū, necesse fuerit cō-
morari, plane depræhendet, ista haud paruo annorum nu-
mero fieri potuisse. Et sane, iuxta digestionem EVSEBII Eusebius,
plus minus, xiiij. annorum spacium complectuntur. Cæterū
ne nos aduersarius existimet, hui⁹ calculi neminem, præter
Lyrantū autorem habere, BEDA, qui temporum exactissi- Beda
mus erat supputator, non id verbis nudis dicit, sed argumē-
to colligit irreuincibili. Sic enim in cōmentarijs super acta
ca, xv. scribit. Scimus enim Petrū & Paulum apostolos, an-
no post passionē dñi, xxxviiij. id est vltimo Neronis, passos
fuisse martirium, & beatū Petrum Romæ, xxv. annis Epif-
copalem sedisse cathedrā. Viginti autē quinq̄ & quatuor-
decim, nō, xxxviiij. sed, xxxix. faciunt. Sequitur ergo vt bea-
tum Petrum eodem quartodecimo, post dñi passionē, an-
no, quo eum hierosolymis alloquitur Paulus, hoc est quar-
to Claudij Cæsaris, Romam venisse credamus. Simulq̄, ni-
si fallor, ex hac positione beatū Paulū apostolū eodem, quo
dñs passus est & resurrexit, anno ad fidē venisse probatur:
hacten⁹ Beda. Intelligis lector, q̄ validissime Beda rationē
reddit, cur debeāt illi quatuordecim anni a cōuersione Pauli
supputari, & annus quartusdecim⁹, esse quart⁹ imperij Clau-
dij nō secūdus, vt Eusebio Hieronimoq̄ visū est. Nā hi colligunt Eusebius,
Petrū anno Claudij secūdo Romā venisse. Quod si ve- Hieronymus,
rū esset iā p̄ duos annos añ dictū cōciliū Petr⁹ venisset Ro-
mā. Rectius ergo Beda, qui cōciliū ipsum habitū fuisse do-
cet anno a cōuersione Pauli quartodecimo, quē & annū im-
perij Claudij quartū facit. Cæterū siue quartodecimo, siue
post quatuordecim annos, id cōciliū celebratū fuisset, palā est
nec Eusebio, nec Hiero. cōuenire, vt post septēdecē annos
habitū fuisset, quū vterq̄ Petrū anno Claudij secūdo venis-
se Romā, & ibidē annis, xxv. sedisse, tradit. Sed hæc, pro ad-
uersarij respōsione diluenda sufficere putamus.

SECUNDVS CAVILLVS.

QUID n̄ creditur Petro apostolorū primati, qui e
 Roma epistolā, quā Catholicā dicunt, scribens, se Romæ
 fuisse proprijs exprimit verbis: Salutat vos inquit eccle
 sia, quæ est in Babylone collecta. Quantū piaculū dissen
 tire a Hieronymo, & Lyrano, quorū neuter Romam per
 hanc Babylonem non interpretatur, Hieronym⁹ in libro
 virorum illustrium, Lyranus autem hæc verba Petri ex
 planans, dicit enim vterq; Romā figuratiter nomine Ba
 bylonis designari.

RESPONSIO.

Duplicē esse Babylonē a Cosmographis didicimus,
 Vnā in Assyriā, quā Babylo sapientissimus Medi fili⁹ cō
 didit, vel (si Herodoto credim⁹) Semiramis. Alteram quæ
 Aegyptiaca dicitur, nō procul ab Aegypto distās, de qua
 meminerūt Stephanus, Strabo, & Ptolomæus. Et recen
 tiorū Ludouicus Cælius in antiquitatib⁹, & Raphael Vo
 laterranus in sua Geographiā, & quidā alijs. Strabo tamē
 plus in Arabia, quā prouincijs Aegypti hāc esse sitam ob
 tendit, vnde Arabū lingua, Chayrum illā vocant, q̄ vox
 nō aliud eis designat, quā si Babylonē nostrates dixerint.
 Et sic psuasissimū est Petrū ex hac Babylone, vel, si quem
 Arabū oblectat dictio, Chayro epistolā suā scripsisse, qui
 in Iudæa, & cōtermineis vndiq; circum & circa regionib⁹
 Christi nomen diuulgabat, Iudæa at vt Hieronym⁹ vult,
 confinem sibi habet vtrancq; Arabiā, hoc est & Arabiā
 petreā & Arabiā desertā. Ab oriente em̄ habet Arabiā
 petream, & iuxta hanc ad meridiem tangit Arabiā
 desertam. Et apostolus hoc testatur quocq; dicens, Syna
 mons est in Arabia, quæ cōiuncta est ei, quæ nunc dicitur
 Hierusalem. Quas ob res in eis collimitaneis Hierosoly
 mæ prouincijs Petrū prædicasse Christū, & ex Chayro ad
 dispersos e Ponto, Galatiā, Cappadocia, Asia, Bithynia
 Christi fideles epistolā scripsisse, hoc iā quis neget? Atq;
 eo modo v̄ba Petri, salutat vos ecclesia, quæ est in Babe
 lone collecta, intelligenda sunt. At sinamus præterea su

is figuris ludere Lyranū. Quia sicut, inquit, Babylon fuit
ciuitas maxima, & idolatriæ dedita, sicut patet in Dani
ele, Sic Roma postea fuit ex simili opere. Sed quid de ea
Babylone, cuius mentio apud Danielē agitur. De^o p^o Hie
remiā loquit^r dicēs. Egredimini de medio Babylonis pp^{le}
meus, vt saluet vnusquisq^{ue} animā suā ab ira furoris domi
ni. Sed nunq^{uam} etiā eodē tropo cæteras noui testamēti scri
pturas patietur interpretari Lyranus? quod certe necesse
est. Quid de hac Babylone hoc est Roma purpurata, &
versuta (vt Hieronymi vtar verbo) meretrice Ioannes in
Apocalypsi loquatur, simul audiat. Cecidit cecidit Baby
lon magna, & facta est habitatio demonior^{um}, & custodia
omnis spūs immundi, & custodia oīs volucris immundæ,
& odibilis, quia de vino iræ fornicationis eius biberunt
omnes gentes, & reges terræ cū illa fornicati sunt, Et mer
catores terræ, de v^{er}tute delitiarum eius diuites facti sunt.
Mercatores hic nominat, de quibus loquitur Petr^{us}. Erūt
in vobis magistri mendaces, qui in auaritia fictis v^{er}bis de
vobis negotiabunt. Post hæc Ioannes, Et audiui aliā vo
cem dicentē, Exite de illa popule me^{us}, & ne participes si
tis delictor^{um} eius, & de plagis eor^{um} ne accipiat, qm̄ perue
nerunt peccata ei^{us} vsq^{ue} ad cælū, & recordatus est dñs iniq
tatū eius. Ecce quid eis sua figurata afferat interpretatio,
vt oibus scilicet a Romana Curia impune liceat deficere.
Ecquid ergo nos culpamur Boemi? O vtinā oēs pari mo
do ab hac, nostro ducti exemplo, deficerent Babylone, q̄
fortasse a sua impietate respisceret citius. O vere typum
gessit Romanæ Curia^e occidentalis Babylonis, illa nō mo
do prophetica, sed etiā gētiliū literis damnata Babylon,
cui indultū, ac licitū fuerat (vt Plutarchi repetā v^{er}ba) psal
lere, scorta alere, cauponæ indulgere, sinuosis tunicis ami
ciri, pudicitia^m prostituere. An nō æquat medo, imo etiam
superat Roma verissima Babylon ista oia? Nonne & cor
poris & rerū sacrarū castitatē impudentius prostituuit, quā
vel illic munditiē corpis impudentissima^m foemina^m? Apud
illas em̄ quæ ex fædo coitu prouenerat, Veneri sacra fuit
stipes, hic quod rerū sacratissimar^{um} affert p^{ro}stitutio, Chris

to acceptum ferri dicitur. Sed ne hoc loci in Babylonem
Romanensem pluribus inuehā, aliq̄tis per me cohibebo,
nam hæc alias pertinent.

RESPONSIO.

Quod tanto verborū ambitu conatur aduersari⁹, per
stringā paucis. Nō fuisse Romæ scriptā priorem illā
epistolā Petri, neq; p̄ Babylonē illic tropice Romam
intelligi debere, qm̄ apud Cosmographos, duas constat esse
Babylonias, alterā in Assyria, alterā haud p̄cul ab Aegy
pto. Sed nō multis ad hanc responsionē explodendā opus
erit, præsertim, quū aduersari⁹ aut ex scripturis, aut ex aliq̄
sacroꝝ interpretū, nullū prorsus afferat testimoniū, sed me
rum sui capitis cōmentum, omnis rationis expers. Et esset
profecto magna rerū Christianorū inconstantia, si quod a
patribus per tot sæcula, ratū accepimus, iam ob vnus hois
tam futile commentū, & ob tam leuissimū aeris flatum, illi
co mutauerimus. Quid enim si prope Aegyptū altera quæ
dam Babylonia fuerit? num propterea cōsequetur, vt ex eo
loco Petrus Epistolā illam suā catholicam scripserit? Qua
precor, dialectica cōsecutionem istam comprobare poterit
aduersari⁹? An hoc ignorabant priores ecclesiæ proceres
(de vetustissimis loquor) a quibus ad nostra vsq; tempora p̄
cæteros dimanauit, & quasi per manus traditū est, q̄ Petrus
eandem Epistolam Romæ scripsisset, & q̄ in eadem, ab eo
Roma tropice vocata sit Babylonia? Superius em̄ id ipsum
ostendimus, non a Lyrano solum, verum etiam a Tertullia
no, a Hieronymo, ab Eusebio, & demum a Papia episcopo
Hierapolitano. Q̄ si recentiores quis autores desyderau
erit, Beda sui t̄pis eruditissimus, in eiusdē epistolæ cōmenta
rijs ita scribit, Salutatur ecclesiā, quæ est in Babylone col
lecta, & Marcus filius me⁹, Babylonē typice Romam dicit;
videlicet, propter confusionē multiplicis idololatriæ. In cui
ius medio sancta ecclesiā, iā rudis & p̄parua fulgebat, iuxta
exemplū plebs Israeliticæ, q̄ quondā p̄ua numero & capti
uata, sup̄ flumina Babylonis sedēs, absentia sanctæ terre de

Beda,

flebat, nec canticū dñi in terra alienā cātare valebat. Et paulo post, Marcū at filiū suū euangelistā dicit, qui ei⁹ in baptis-
mate dicitur filius effectus. Vnde patet, q̄ priusq̄ Marcum
Alexandriā de Roma ad euangelizandū mitteret, epistolā
hanc scripsit. Tpe at̄ Claudij principis, & Petrus & Marcus
Romā venerūt, & ipse Marcus, descripto Romæ euangelio
suo, Alexandriā missus est. Vnde colligit̄, quia epistolā hāc
Petrus, dū quæritur, vbi vel qñ scripserit, locus erat Roma,
tps Claudij cæsaris. Hactenus Beda. Frontē igitur meretri-
ciā indutus aduersarius, nihil erubescit aduersus toti⁹ eccle-
siæ proceres, stolidam suā opinione cōfingere, quū nec vnū
ex interpretibus sacris, habeat sui mendacij fautorē, sed nec
vllam. afferre p̄bilitatē pōt, aut ex literis sacris, aut ex p̄-
fana qualibet historia, q̄ Petr⁹ vnq̄, prope ptes illas accessit
rit. Et mirū est, si princeps apostolorū ad eā regionē accessis-
set, q̄ apud nullū scriptorē aliquod itineris ei⁹ vestigiū sup-
esset, quū de quolibet altero toti⁹ pegrinatiōis suæ descrip-
ta sit historia. Sed hæc ad responsionis eius conuulsionem
sufficiunt.

Insignis Vele-
ni impudentia

CAVILLVS TERTIVS.

Si nihil aliud, hoc p̄fecto solū, magno esset argumen-
to, Petrū Romæ ante priorē etiā Pauli illac aduentū fuisse,
se, quod dū ē Hierosolymis, vt Lucas in actis apostolorū
tradit, militibus comitatus, Romā vinc̄tus duceretur, oc-
currerunt ei fratres ad Appij forum, quibus visis, gratias
deo egit ille. Nam quo monitore in Christū credidissent,
si tunc Petrus Romæ abfuerit.

RESPONSIO.

Christianos p̄tinus post Christi passionē, & nō dūta-
xat Paulo illac veniēte Romæ fuisse Orosi⁹, Tertullian⁹,
Platina, imo Christianorū hostis Suetoni⁹ Trāquill⁹ tes-
tanf, Orosius em̄ libro. vij. ad hūc modū scribit. Postquā
passus est dñs Iesus Christus, atq; a mortuis resurrexit, &
discipulos suos ad p̄dicandū misit. Pilatus p̄ses Palæstinæ
provinciae ad Tiberium impatorē, atq; ad senatū retulit,

de passione & resurrectione Christi, consequentibusque vir-
tutibus, quæ vel per ipsum factæ fuerant, vel per discipu-
los eius, in nomine eius fiebant, Et de eo quod certatim cres-
cente plurimorum fide deus crederetur, Tiberius ergo cum
suffragio magni fauoris retulit ad senatum, ut Christus de-
haberetur. Senatus indignatione motus, quod non sibi prius
secundum morem delatum est, ut de suscipiendo cultu prius ip-
se decerneret, consecrationem Christi recusauit, edicto quoque con-
stituit, exterminandos esse ex urbe Christianos, precipue
cum & Seianus prefectus tyberij suscipienda religioni obsti-
natissime contradiceret, Tiberius tamen edicto accusatoribus
Christianorum mortem comminatus est, de quo Tertullianus
in Apologetico aduersus gentiles modestius aliquando
loquitur. Tiberius (inquit) cuius tempore nomen Christianum
in seculum introiuit, aut nunciatum sibi ex Syria Palæstinaque,
illuc veritatem illius diuinitatis reuelarat, detulit ad Senatum,
cum pro rogatiua suffragij sui, senatus, quia non ipse probauerat,
respuit, Cæsar in sententia mansit, comminatus periculum
accusatoribus Christianorum. Omitto dicere quod scri-
bant Suetonius, & Plinius, hic in Christi, ille vero in Ti-
berij vita, quibus satis insinuat, tutam fuisse a Tiberij tempo-
ribus, ad Neronis usque imperium, & sub eius imperio ad usque
Pauli aduentum, Christianam Romæ religionem, Tertullianus
non ad stipulante, his verbis. Consulite commentarios vestros,
illuc reperietis primum Neronem in hanc sectam Cæsari-
ano gladio ferocisse. Quare nullus mirari debeat tot fratres
Romæ fuisse, qui Paulo venienti occurrerint, quoniam
ampliscente etiam illic pietate, ordinatione spiritus sancti,
nec presbyteri illis defuerant, uti Narcissus, Andronicus,
Iulias, & cæteri, quatenus nihil opus habuerint Petri præ-
sentiam desiderasse, quos deinde Paulus quoque ipse cum
per epistolam faciendorum admonuerat, tum presentialiter
inuiserat, ut iam abunde in prioris nostri libelli particula
singula hæc indicauimus.

RESPONSIO.

Objicit hic aduersarius sibi, quod neminem alium arbi-
tror obijcere voluisse. Neque enim ex hoc, urgere quisque
potest, fuisse Romae Petrum. Nam nihil est necesse,
quod illuc prius accessisset Petrus, quam vlli alij Christiani. Simul
& credibile est, fratres ipsos, qui tum obviam Paulo vene-
rant, aliquam ante cum Paulo necessitudinem habuisse, neque
primum Romae fuisse conuersos ad Christianismum. Debilis
igitur obiectio est, nec ratione multo robustiori conatur
aduersarius eam confutare. Quid enim si dum Tiberius im-
peraret, fratres quidam, facta per Stephani mortem disper-
sione, quemadmodum in actis traditur, concessissent Ro-
mam: num ob id non fuisset item praesentia petri necessaria?
Annon legimus in actis, quod quum audissent apostoli, quod Sama-
ria per philippum recepisset verbum dei, miserunt ad eos
Petrum & Ioanem? Ecce quum accepisset ecclesia, Samaritas per
philippi praedicationem ad fidem fuisse conuersos, & bap-
tizados, operae precium tamen fuisse duxit, vt nihilominus Pe-
trus & Ioannes eo se conferrent. Eat nunc Velenus, & argu-
tetur, Roma narcissum habuit, Andronicumque & Iulianum
atque priscillam & Aquilam, iccirco nihil opus habuit Petri praesentiam desiderasse. Necessaria profecto fuerat Petri praesentia Romae, quum ob alias causas, tum quod magi Simonis artes apprime callebat, cuius gratia potissimum & Samariam pridem accessit. Nam vt in actis proditur, ille apud Samariam artem exercebat magicam, ac gentem Samariae demetabat, dicens se esse quempiam magnam, cui auscultabant illi a minimo usque ad maximum, dicentes, hic est virtus dei, quae vocatur magna. haecenus ex actis, viij. ca. Ob huius nimirum artes, apostoli qui tum erant Hierosolymis, metuentes ne Samaria conuerteret, Petrum & Ioannem eo miserunt. Pudefactus itaque Simon, ilico recessit Antiochiam, quo & Petrus haud diu postea se recepit. Caeterum & inde quum esset per Petrum fugatus, Romam se contulit. Ob quam rem, & eum secutus Petrus, tandem venit Romam. Nam eadem causa, quae Petrum ante ad Samariam, & post hoc Antiochiam traxit, iam ad eum quoque Romam adire. Si non eius conflictationis, quam Romae cum Simone Petrus habuerat, plerique scrip-

Actuum. viij.

Actuum. viij.

Aegesippus,
Orosius.

Eusebius.

tores meminerit, inter quos & Aegesippus est, nemo nobis credat, sed iam ad Orosium veniam⁹, ex cuius historia, nobis aduersarius citat, Tiberij tempore Senatum edicto constituisse, exterminandos ex vrbe Christianos. Quobrem & oportuit Tyberij tēpore, Christianos Romæ fuisse. Sed audiat aduersari⁹, quid idē Orosius eiusdē libri ca. iij. scripserit, in hunc modū. Exordio regni Claudij, Petr⁹ apostol⁹ dñi nostri Ihesu christi Romam venit, & salutarem cunctis credentibus fidem, fideli verbo docuit, potentissimisq; virtutibus approbavit. Exin, Christiani Romæ esse cœperunt. Hactenus Orosius. Audiat istud Velenus, nempe cœpisse Romæ Christianos post aduentum Petri, & ori digitū apponat. Idem testatur & Eusebius ca. xiiij. libri secundi, de Petro loquens. Salutaris prædicationis verbo, primus in vrbe Roma euangelij sui clauibus, ianuam regni cœlestis aperuit. Ecce primus in vrbe Roma, Petrus verbo salutaris prædicationis, hoc est clauibus Euāgelij sui, cœlestis regni ianuam Romanis aperuit. Nec cōtradicit Orosius sibi. Stat eni & conuersos aliquos ex Iudæa, vt supra diximus, Romam ante Petrum venisse, qui nihil ibi publicitus docuerunt, & tamen Petrum primū fuisse, qui Romanis erat concionat⁹, & ex ipsis Romanis aliquot ad Christianismū conuerterit. Cateri vero, quia præter Orosium nihil alicuius momenti afferunt, nullam a nobis exigunt responsionē. Et hactenus pro responsione ad tertium Cauillū dictū sit.

CAVILLVS QVARTVS.

Quibus ea res magis cōperta fieri debuit, atq; discipulis apostolicis, & qui proxime vigerunt post apostolos. At illi hoc nobis indubitato prodidere Petrū & Paulum Romæ passos fuisse, quorum vnus videlicet Lini, Timotheum salutauerat nomine Apostolus dicens, Salutate Eubolus, & Pudens, & Linus. Alterius autem in actis apostolicis celebratur memoria, inquitente Luca, Quidā vero viri adherentes Paulo crediderūt, in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Demaris, & alij cū

eis. Præterea Aegesippus, qui Aniceti decimi post petri
Romani pontificis tempore Romam aduenerat, in lau-
dibus fidei Christianæ versatus, eiusce passionis Petri &
Pauli meminit.

RESPONSIO:

Si mihi nil aliud esset, quatenus pbem passionēs illas
Petri & pauli, ab eorū discipulis nō fuisse conscriptas, di-
uersitatē illā, & discrepantiā, quę illic reperitur, firmissime
p̄bationis loco ponerem. Sed quia sunt mihi pleracq; mul-
ta ad perditā hanc suspicionē tollendam, illius ne memine-
ro quidē. Persuasum est doctis oibus, non modo discipu-
lis apostolicis, sed & ipsis apostolis adhuc supuiuentibus
hanc iniuriā sæpius factam fuisse, vt multa eorū sub noie
Christianæ professioni repugnantia in publicū ederent.
Noie enim Pauli (vt Origenis testis est) ad Thessalonicē-
os, a pseudoapostolis quo facilius deciperentur, porrecta
fuit epistola. Quos apostol⁹ re tandē comperta, propria
ad eosdē data epistola admonet his prope verbis. Non ci-
to moueamini, inqt, a vestro sensu, neq; terreamini, neq;
per spiritū, neq; per sermonē, neq; per epistolā tanq; p̄ nos
missam. Et Hieronymus visionē Pauli, & Teclæ, ac bap-
tizati Leonis fabulā sub nomine Pauli, a quodā Asiæ ps-
bytero fuisse editā scribit, quod ipsemet postea, Tertulli-
ano teste, se fecisse Pauli amore cōfessus est. Clementis
item, cui⁹ Apostolus ad Colossenses scribens, mentionē
facit, multis errorib⁹ hæretici respserunt libros, quorū qui-
dā Eunomij hæresim sapiunt. Nā disputat quodā in libro
filiū dei, ex nullis extantibus creatū. Item dæmones nō vo-
luntatis maliciā fecisse, sed creaturā eos esse diuersæ quali-
tatis ab alijs p̄ductā. Et longe plures aliij inibi reperiūt er-
rores. Rursū Dionysij cuiusdā Alexandrini episcopi vsq;
adeo deprauati sunt libri, vt ei⁹ autoritate Arrianorū hæ-
resis, filiū dei nō eiusdē substantiæ esse cū patre ausa sit cō-
firmare. Origenis nōdū mortui, tot iā subdititijs errorib⁹
scatebāt libri, vt sæpiusculę hęc iniuriā deplorasse legitur.

Et Ruffinus in Apologia p Origene, De hereticorū, in-
quit, temeritate, vt credi istud scelus facile possit, illa res
maximū credulitatis præstat exemplū, quod abstinere im-
pias manus, etiā a sacrosanctis quidē euangelij vocib⁹ nō
potuerūt. Apostolorū vero vel actus, vel epistolas quali-
ter polluerint, qualiter corroserint, qualiter in oibus ma-
cularint vel addendo impia, vel auferenda quæ pia sunt,
si quis vult pleni⁹ scire, ex his libris Tertulliani, q̄s aduer-
sus Marcionē scripsit, plenissime recognoscet. Et alibi inq̄t,
Peruersi hoies assertionē dogmatū suorū, sub viroz san-
ctorū nomine tanq̄ facilius credenda inseruerunt ea, quæ
ipsi nec sensisse, nec scripsisse credendi sunt. Et ideo Ori-
genes homilia vigesima sexta sup Matthæo dicit, Opor-
tet caute cōsiderare, vt nec oia secreta, quæ ferunt in no-
mine sanctorū suscipiam⁹. Quantū ad Dionysium Areo-
pagitā atinet, nulla est cunctatio, quin passio illa petri, &
Pauli ei adscripta nō sit subdititia, probant em̄ & Lau-
ren. Val. & ERASMVS Rot. in annotationibus libros,
qui sub noie eius circūferunt, falso ei attributos, vt sūt de
cœlesti Hierarchia, de Theologica Hierarchia, de diui-
nis noibus & cæteri. Nondū em̄ ecclesia, cuius tpe vige-
rat ille, tantā nouerat ceremoniarū turbā, quanta in eis li-
bris traditur. De cætero at Petri, & pauli sub nomine Li-
ni euulgatæ passiones, tantū habent pmixtæ sibi falsitatis
vt in multis non modo Christo, & Paulinis literis, sed &
Petri ipsius cōtradican sermonibus, quod equidem nisi
me prolixitas arceret, promptum esset ostendere. Persua-
deo tñ mihi græculū quempia (vt Iuuenalis vtat ȳbo) mē-
dacem, & lenonē potius aliquē, quā Linum has passiones
commentū fuisse, qui Paulinā ad Timotheū epistolā olle-
cerit magis aliqñ, quā intellexerit. Nā cū mendacē memo-
rem esse oporteat, ille obliuione sua ingenue se mentitū
ostendit. Arbitror eū legisse aliqñ Paulū his ȳbis Timo-
theū ad sese allecantē, Festina ad me venire cito. Demas
em̄ me reliquit diligens hoc seculū, & abiit Thessalonicam,
Crescens in Galatiā, Titus in Dalmatiā, Lucas est mecum
solus, qui quidē impostor nō habens perspectū, vñ Apol

tolus epistolā ad Timotheū miserit, & vbi se locorū expe-
caturū dixerit, & vbi Titus ac Crescens recedentes apos-
tolū reliquerint, passionē Pauli ad hunc modū exorditur;
Cū venisset Romam Lucas a Galatia, & Titus a Dalma-
tia, & expectauerunt Paulū in vrbe, q̄s cū adueniens pau-
lus vidisset, lætatus est valde, & cōduxit sibi extra urbem
horreū publicū, hæc v̄ba illius, in quibus apostoli primū
oblitus est dicentis, Crescens abiit in Galatiā. Lucas mecū
solus est. Nā prapostere Lucā dicit rediisse e Galatia, quo
nūq̄ abierat ipse, sed indiuidu⁹ Apostoli fuerat minister;
Et apostolus Crescentē dixit petiisse Galatiam. Proinde
credibilius fuisset si eundē redeuntē Galatia hic leno po-
suisset. Post hæc subinfert, Expectauerūt Paulū in vrbe,
quasi Paulus e carcere quopiā recedere potuerit, & nō ad-
uentū Timothei, ac Marci, quos optauerat ante hyemem
ad se venire, expectauerit, quō ergo venerat Romam, vñ
de nō recesserat? Aut quō Lucas, & Titus expectassent
aduenturū apostolū, quē in carcere detineri sciuerant? ni-
mirū cū Galatiā, & Dalmatiā proficiscentes illic eum reli-
querint. Vtcrius scribit, & conduxit sibi horreū publicū,
vbi cū ijs, & alijs fratribus de v̄bo vitæ tractaret, cœpitq̄
interea corrigere multitudinē maximā, & adhiiebantur
per eū fidæi multæ animæ, opante dei gratia, ita vt per to-
tā urbē sonus p̄dicationis, & sanctitatis eius fieret, & exi-
ret fama per vniuersam regionē de illo, hæc ipse. Sed pau-
lus diuersum quiddā in epistola sua dicit. det misericordi-
am dñs Onesiphori domui, quia sape me refrigerauit, &
catenam meā non erubuit, sed cū Romam venisset, solici-
te me quaesuit, & inuenit. Confer v̄ba Pauli, ac Lenonis
hui⁹, hic inquit, conduxit sibi horreū publicum. Ille One-
siphorus catenam meā non erubuit, nisi forte cum catena
ex aliquo carcere Romā Paulus profugerit, qua se libera-
re nō poterat. Hic dicit q̄ fama nō modo per urbē, sed &
per oēm regionē vñdq̄ de eo ferebatur, & concursus ho-
minū ad eū fiebat. Ille v̄o Onesiphorū dicit solícite se que-
suisse, ac vix tandē inter catenas inuenisse, mirū q̄ fama,
quæ de Paulo volitabat, illac eū nō pduxerit. Atq̄ in hūc

modū totā illam passionē, & alteram Petri possem suppi-
lare, sed proprii voluminis hoc iā esset negociū. Hæc em̄
paucā ideo refello, vt maximū eorū ostendam mendaciū,
qui passionē has cōmentitias, & in certo authore natas,
in Linū transfundunt. Non em̄ tam rudis fuerat Linus, q̄
tunc Paulo adhærebat, cū epistolam ad Timotheū scrip-
serat, vt statim dictosq; obliuisceret, imo cōfunderet & ba-
Paulina, & diuersa scripserit ab eo. Quod idē sentiri &
de Aegesippo, qualiter em̄ homo ille post multa tpa Ro-
mam veniens, historiæ seruare potuisset veritatē. Qui
neq; rei gestæ aderat ipse, neq; Roma illa tempestate de
eorū passionibus quicq; sibi conscia erat, siquidem multis
post Aegesippū tpius fabulā hāc fuisse fictam certū est.

RESPONSIO.

Facile fuerit ad hunc modū, scriptorē vnūquēq; rei ce-
re, si ppter eiusmodi cauillos nullius essent autoritatis
habendi. Nā quis mihi quemuis autorem dabit, cui (si
meæ sententiæ fuerit cōtrarius) nō obijciam, vel q̄ ei⁹ scrip-
ta per hæreticos deprauari potuissent, vel q̄ adesse nōnihil
il erroris in eo calūniabor. At nisi quis vel deprauationem
palam ostendat, vel id ipsum errorem esse conuincat, q̄ no-
bis autor ille subscripserit, nullo iure videri p̄t a nobis repel-
lendus. Quid em̄ si Pauli nomine cōficta fuisset quædam
ad Thessalonicenses epistola: num ob id cæteris minorē ha-
bituri sumus fidē. Absit. Sed ea sola, quam constat esse cō-
menticiam, nullius apud nos momenti putetur. Reliquis
vero quibuslibet, de quibus nulla prorsus eiusmodi suspi-
tio fuerit, honor manebit inuiolatus. Doceat igit̄ Velen⁹
si potest, qua ratione quisq; hæreticorū fingere voluisset pe-
trum fuisse Romæ, aut cuius hæresis hac opinione vel tan-
tillum promoueri potuisset. Quod si nequæat, vt & pfe-
cto nequit, quū id ipsum hæreticis longe magis aduersetur,
q̄ profit, non video cur suspicari quisq; debeat, illud cuius-
piam autoris operi fuisse ab hæreticis interserutum. Nec ob

fiat illud Origenis, quā admonet non oportere oia a nobis
suscipi, quæ sub nomine sanctorū feruntur. Nam aliud est,
non suscipere oia, & nulla suscipere. Voluit igitur origenes,
vt nō sine delectu susciperemus. Et propterea dixit. Opor-
tet caute considerare. Sed noluit vt illud repelleremus, in
quo nulla esset mali suspitio, quodq; semp a primordijs ec-
clesiæ fuisset ab oibus receptum. Cuiusmodi constat & istud
esse, de quo iam conflictamur, nempe qd aliquñ Romæ Petr^o
fuisse. Nam ad hunc vsq; diem nemo repertus est, præter
vnū Velenum, & hunc (vt nihil aliud dicam) ecclesiæ Ro-
manæ capitalem hostem, qui negarit vnq; Petrū fuisse Ro-
mæ, quū tot & tam eximij scriptores, & idem vetustissimi,
de quibus ante diximus, id ipsum toties & tam vnanimiter
affirment. Esto, sit nōnulla de anno, siue de die, quo fuisset
apostoli necati, varietas. Nihil hoc obstare debet, quin Ro-
mæ fuissent necati, sicut nec de Christi morte Hierosoly-
mis facta, dubitare licet, quum tñ vt superius ostendim⁹, in-
ter scriptores non de anno solum, verumetiam de die, quo
fuerat crucifixus, haud parua controuersia est. Varietas igitur,
quæ inter scriptores contigit de tempore necis Apo-
stolorum, non amputat fidem huius, qd Romæ fuissent ne-
cati, & præsertim, si nullum aliud esset indicium, qd qd Ro-
mæ tanta Petri Pauliq; cineres, ad hodiernum vsq; diē ha-
beantur veneratione. Sed ex tanto scriptorum numero,
tres dumtaxat carbone notauit aduersarius, nempe Diony-
sium, Linum, & Aegesippum. At expendamus, quid istis
obiecerit. Quantum ad Dionysium (inquit) Ariopagitam
attinet, nulla est cunctatio, quin passio illa Petri & Pauli
ei adscripta, sit subdititia. Probant enim & Laurētius Val-
la & Erasmus Roterodamus, libros, qui sub nomine eius
circunferuntur, falso ei attributos. Atqui si Dionysij ipsius
non fuerint, num propterea quicquid in eis contineatur,
ilico damnari debeat. Plurimum utiq; LAVRENTII,
sed multo magis ERASMI, iudicio tribuendum puto,
qui nec reijcit tamen, quæ in ipsis libris tradita sunt.
Rursum, Commenta mendaciæq; vocat aduersarius,
quæ Lino de Petri Pauliq; passionibus, attribuuntur.

Dionysium, Li-
num, Aegesippum
carbone nota-
uit Veleus.

Sed qua ratione? Ea nimirum, quod quum Paulus epistola ad Timotheum secunda scripserit, abijisse Crescentem in Galatiam, Titum in Dalmatiam, & solū apud se Lucam tū esse, passio tū Pauli sic inchoat, Quum venisset Romā Lucas a Galatia, & Titus a Dalmatia, expectauerunt paulū in vrbe, haec tenus ex aduersario. Sed quid ista repugnant? Spectat enim ad diuersa tempora, quae vel ordinat prepostere, vel inter se perperam cōmiscet aduersarius. Nā id quod Linus scribit, factum est, priusq̄ Paulus Romā secundo venisset. At illud ad Timotheū scriptū fuit, posteaq̄ venisset, & esset in vincula coniectus. Et quid prohibet, quo minus, vel ab Hispania, vel ab alia quauis regione rediturus Romam Paulus, premisisset Lucam in Galatiam, aliquorū negociorū gratia, & Titum similiter in Dalmatiam, & quod idem redijissent Romam, priusq̄ huc se recepisset Paulus? Et postea rursus quod Romā aduenisset, quid verat, Titum iterū in Dalmatiam misisse, & Crescentē in Galatiam, Luca solo secū remanente? Sed dicit aduersarius Lucā indiuiduū fuisse pauli ministrum, fuit utiq̄ Lucas minister Pauli, sed non sic indiuiduus, vt nunq̄ alicui⁹ negocij gratia discesserit ab eodem. Id quod non solum ex actis patet, verū etiā ex epistola ad Corinthios posteriori, quā per Titū & Lucā fuisse Corinthijs reddita oēs confitentur. Sed & ipse Paulus in eadē scribit, vbi de Tito fecerit mentionem. Misimus (inquit) vna cū illo fratrem eū, cuius laus est in Euangelio per oēs ecclesias, nec id solū, verum etiā delectus est ab ecclesijs, comes peregrinationis nostrae, haud dubie Lucā aperte describēs. Porro quod de horreo publico dicit aduersarius, quid verat Paulū, horreū cōduxisse, priusq̄ denuo in carcerē fuisset detrusus? Nec diuersū est, quod ait Paulus. det misericordiā dñs Onesiphori domui, quia saepe me refrigerauit, & catenam meā non erubuit. Nā hoc factū est, posteaq̄ esset Paulus secundo cōiectus in vincula. Liqueat igitur nullius esse roboris ea, quae aduersus Linum produxit aduersarius. Neq̄ profecto minus pueriliter suggillat Aegesippū. Quid enim, si post multa tēpora venisset Romā Aegesippus? nunquid nō historiā ante scripsisse potuerit. Sed & illuc accedens, nonne quae fide

ij. Corint, viij,

Aegesippū pueriliter suggillat Valenus.

riliter suggillat Aegesippū. Quid enim, si post multa tēpora venisset Romā Aegesippus? nunquid nō historiā ante scripsisse potuerit. Sed & illuc accedens, nonne quae fide

publica didicisset ab alijs, ipse literis pari fide potuit comē-
 dare. Ceterū hīstoriam, quæ passim Aegēssipi noīe circū-
 fertur, vel ex eo constat autenticam esse, q̄ eam diu⁹ Ambro- Ambrosius,
 sius latinam reddiderit, id quod haudquāq̄ tantus vir fecis-
 set, ni certo sibi constitisset de autore. Sed si dederimus ad-
 uersario, trūm horū libros fuisse cōmenticios, quid aduer-
 sum reliquos hīscere valebit. De quorum libris nemo dubi-
 tat, quicq̄ nec paruo numero sunt, nec autoritatis a quouis
 cōtemnendæ. Ceterū præter innumeros scriptores, tot eius-
 dē rei monumenta sup̄extant, vt nō possit non impudentis-
 simus esse, qui cōtradīcere moliretur. Prætereo cōstantissi-
 mam famā, quā hīstoriæ legē, cum alijs, tum Hieronymus no Hieronymus,
 minatim appellat. Taceo Myrsilij, Methastenisq̄ Canones
 quibus hui⁹ hīstoriæ veritas exactæ cōprobari possit. Ve-
 reor em̄ ne mea prolixitas nimio lectorem affecerit tēdio.
 Sed candidiores boni cōsulent, scientes, q̄ argutationibus
 vsq̄ adeo prolixis, paucis v̄bis responderi non potest. Cæ-
 terum ista sufficere putamus ad efficacem earum labefacta-
 tionem.

CAVILLVS Q VINTVS.

At ecclesia Romana, verba ex passione Linī, quē tu
 lenonē potius aliquē, quam Linum fuisse blasphemias, de
 promptā annuatim decantat, id ne utiquam factura, si eā
 non legitime descriptam scierit. Inter cætera in passione
 Petri & hæc ponuntur verba. Vt autē portā ciuitatis vo-
 luit egredi Petrus, vidit sibi Christū occurrere, & adorās
 eū ait, Dñe quo vadis? Rñdīt ei Christus, Romam venio
 iterū crucifigi. Et ait ad eū Petrus, Dñe iterū crucifigeris?
 Et dixit ad eū dñs, Etiam, iterū crucifigar. Petrus autē dix-
 it, Dñe reuertar, & sequar te. Et his dictis, dñs ascendit in
 coelū. Petrus autē prosequutus est eū multo intuitu, atq̄
 dulcissimis lachrymis. Et quo id magis factum credat, hæc
 ctenus extat ibi loci exædificatum sacellum, vbi hæc habi-
 ta sunt verba.

RESPONSIO.

M I

Bene habet, q̄ vn̄iuerſalis eccleſia ſancta prophanum
hoc mendaciū contra Chriſtum, contra Paulū, immo con
tra ipſummet Petrum, ac fidē catholicā nō decātat, Oriē
tales enim eccleſiæ, q̄ ſat ſcio, & multi etiā in occidēte fi
delium hāc vocē nō recipiūt. Romanā vero eccleſiam hęc
mendacia approbare, profiteri, decantare quid prohibet?
quæ mēdacijs eſt alioqui refertiſſima, potuit ne diſcipul
apostoſic⁹ hāc portēta horrēdiſſima toto cœtui fidelium
ſcribere, vt iā Chriſtus Petro occurſurus tunc e cœlis deſ
cenderit? Et tanquam Petrus Chriſti verbis admonitus,
rurſum Romā ſeſe recepit fratribus ea, quæ euenerāt nun
ciaturus. Quid Petr⁹ em̄ hac fabula ap̄ eos promouiffet
nō intelligo, quam vt pro ſeductore, & mendace habere
tur ab oībus. Qui quondā ad Iudæos de Chriſto loqui
tus, vt Actū habet tertio, dixerat, oportet quidem cœ
lum Ieſum Chriſtū ſuſcipere, vſq̄ in t̄pa reſtitutionis om
nium quæ loquutus eſt deus p̄ os ſanctorū ſuorū, a ſeculo
prophetarum, Quō tunc ergo cœlū, terris Chriſtū reddi
derat añ cōſummationem omniū, quæ circa diem iudici
primū eſt futura, dicentib⁹ etiā Angelis ad eos, qui intue
bātur Chriſtū in nube pergētē ad cœlum. Hiſc Ieſus, qui
aſſumptus eſt a vobis in cœlū ſic veniet, quē admodū vidi
ſtis eū euntē in cœlū, Quod explanat Matthæus de aduē
tu eiūſdē ad iudiciū. Videbunt, inquit, filium hominis ve
nientē in nubib⁹ cœli, cū virtute multa, & maiestate, quē
admodum enim in nube aſcēderat. ſic in nube ad iudican
dū reueniet. Ecce quā incōueniat credere, vt vnquā Chri
ſtus in ea perſona, qua a nube correptus in cœlū deuola
uit, in terras deſcēderit. Sed reuera ad diē iudici primū a
fidelib⁹ expēctatur reditur⁹, vt ad eā ſententiā Pſalmiſta
quoq̄ alludit, Dixit dñs domino meo, ſede a dextris me
is, donec ponā inimicos tuos, ſcabellū pedū tuorū. Vnde
nunquā adhuc perſonaliter deſcēdiſſe credit⁹, vt alicui ſan
ctorū in terris apparuerit. Em̄ uero in cœlis ſemp apparere
dignat⁹ eſt, & abinde ad eos & loqui. Stephanus em̄ intē,
dēs in cœlū vidit gloriā dei, & Ieſum ſtantē a dextris ytu
tis dei, Et Paulū ap̄ propinquantē Damasco ſubito circū

fulsit lux de coelo, qui cadens in terrā audiuit vocē dicen-
tem sibi, Saule Saule quid me persequeris. Qui tremens ac
stupens dixit, quis es dñe? Et ille, Ego sum Iesus Nazare-
nus, quē tu persequeris, quod ille de sua cōuersione miri-
ficatum illic cū Iudaeos alloquitur. Actū, xxij. tū ubi apd
Agrippam, & Festum praesidē, Actuum, xxvi. data ei se-
se defendendi copia proprijs verbis attestatur. Cum ireni-
(inquit) Damascū, cū potestate & permisso principū sacer-
dotum die media, in via vidi rex, de coelo supra splendo-
rē solis circūfulsisse, me lumen. Et Petro olim, an gentib⁹
praedicando sit Euangeliū hallucinanti, non quidē perso-
naliter Christus apparuit, sed in extasim raptum, ne quid
cōmune diceret, ac immundū edocuit. Et nusquā prorsus
post ascensionem suā alicui sanctorū apparuisse, in eo ha-
bitu, quo post resurrectionē suā, per dies quadraginta cō-
uersatus est cū discipulis, conuescebatur, & loquebat eis
de regno dei, Christū in sacra scriptura legimus, imo nec
aliquā appariturum prius, q̄ dies iudicij venerit, credimus,
fide catholica Christiani instructi. Quantū flagitium er-
go, tanta contra legē dei mendaciorū simulacra discipulo
apostolico attribuere, quibus bonū ille virtutis specimen
de sese praebuerat, eorumq; doctrinā pulchre percalluit.
Possē hic & de sacello, quod in hui⁹ mendacij robur ex-
structū est, non nihil dicere, & probare copiose, nullum sa-
cellum, nec aliquam basilicam ad aliquot annorum centu-
rias Romae, & locis ei adiacentibus exaedificatam fuisse,
sed Christianos in latebris, & speluncis subterraneis con-
uenire solitos vel ad mortem domini annunciandam, vel
hymnis & orationibus Christi suffragium, & diuinā gra-
tiam sibi demerendam.

RESPONSIO;

Intelligis lector, quid ex his aduersari⁹ moliaf. Nepe q̄
Christ⁹ p̄dicta nō sit locut⁹ Petro. At quā rōe? Nimis,
ga nūc e coelo descēderit Christ⁹, citra q̄ eo cōscēdisset

Actuum. iij.

Luce. xxij.

Matthæi. xxvi

I. Corin. ix.

I. Corin. xv.

sed nec vnq̄ inde discensurus est, ante iudicij diem, id quod ex sacris literis astruere conatur. Et primū, ex ipsius petri v̄bis actorū ca. iij. Oportet (inquit) cœlū Iesum Christū suscipere vsq̄ in tempora restitutionis omnium, quæ locut⁹ est de us per os sanctorū suorū a sæculo prophetarum. Quō ergo cœlum terris Christum reddiderat ante consummationem oim, quæ circa diē iudicij primū est futura? Respondemus, q̄ ex hac scriptura nihil amplius colligitur, q̄ q̄ Christus in cœlo perpetuo sit mansurus, donec ad iudicium venerit. Neq̄ istud quicq̄ aduersatur historiæ priori, q̄nquidē christus mirifica sua potestate se præsentē terris corporaliter & p̄sonaliter exhibere potest, manens in cœlo nihilomin⁹ apud dexterā patris incōuulsibiliter. Nā istud omnes, quotquot orthodoxi sumus, cotidie fieri nihil dubitamus, Christum enim in altaris sacramento vere p̄ntem credimus, & nihilomin⁹ apud patrē quoq̄, vere p̄ntem in cœlis. Dedit enim haud dubie ministris ecclesiæ, sui corporis consecrandi potestatem, quū dixit. Hoc facite in meā cōmemorationem. Et rursum quod consecratū est, affirmauit vere suū corp⁹ esse, quū dixerit. Hoc est enim corpus meū. Perspicuū est igitur, q̄ Petri v̄bis ab aduersario recensitis, nihil repugnat q̄ corporaliter, & p̄sonaliter Christus præsens fiat in terris. Neq̄ enim ab eius p̄sona corpus ei⁹ quouismodo separatur. Adde, q̄ nisi quis diuorū vitas, quæ ad magnā ecclesiæ toti⁹ vtilitatem conscriptę sunt, penitus contemnere velit, ex eis abunde confirmabitur assertio nostra. Nam vt illę testatur, sæpenumero Christus semetipsum eis præsentem exhibuit, ad non mediocrem eorum consolationem, vt nihil mirū fuerit, si Petro iam in tantis angustijs constituto, Christ⁹ apparuisset. Ad hæc, non potest paulus fuisse mendax, quum dixit se vidisse dominum Iesum. Sic enim primæ ad Corinthios. ix. testatur. Annon sum Apostolus (inquit)? Annon sum liber? Annon Iesum Christum dominum nostrum vidi? Quod & dixit, ne cæteris apostolis qui Christum in terris corporaliter secuti sunt, habendus esset inferior. Et rursum ca. xv. Postremo vero omnium velut abortiuo visus est & mihi. At quū istud Paulus ad ostendendā verā carnis

resurrectionē eo loci pducit, oportuit eū vtriq; vidisse chris-
 tū corporaliter & psonaliter, Præter hæc & locutū ei multa **Act. ix. et, xxij,**
 Christū fuisse, palā est ex actis, tam, ix, ca. q̄. xxij, Sed & bar **Actuum, ix,**
 nabas actor, ix, narrauit apostolis, quō Paulus in via vidis-
 set dñm, & q̄ locutus esset ei. Q; si Paulus in via Christum
 viderit corpaliter, & audierit ad se loquentē, quid prohibet **Actuum, ix,)**
 quo minus & idē contigisset Petro? Nā sicut in actis tradit,
 q̄ quū Paulus viso circūfulgurante lumine collapsus est in
 terrā, audiuit vocē dicentem sibi, Saul Saul quid me psequeris
 ris? clamauit, Q; uis es dñe? Cui dñs, Ego sum Iesus, quē tu
 persequeris, Durū est tibi contra stimulos calcitrare, Et pau-
 lus tremens ac stupens, ait, Dñe, quid me vis facere? Subie-
 cit Christus, Surge & ingredere ciuitatē, & dicetur tibi qd
 te oporteat facere, Quid huic colloquio dissimile refertur
 in historia Petri, Quāobrem vt vera fuit historia q̄ de Pau-
 lo loquitur, ita & vera potuit esse quæ refertur de Petro,
 Nā vtriq; tam Petro, q̄ Paulo, Christus corpaliter adeo p-
 pinquus fuit, vt videri potuit ab vtroq; piter & audiri, Cæ-
 terū huius historie de Petro nec vnus testis est, sed pleriq; sub **Eusebius,**
Linus,
Aegesippus,
Ambrosius,
 scribunt eidem & nominatim Eusebius, Linus, Aegesippus,
 Ambrosius, Sed ista, quæ iam respōdimus abūde satis deſci-
 unt aduersarium.

CAVILLVS SEXTVS.

Marcus euāgelista Petri discipulus, a pceptore admo-
 nitus Romæ scripsit Euangeliū. Qd' petrus dū audiuit,
 & approbauit, ecclesie ad legendū autoritate sua ædidit,
 vt & Clemēs libro informationū scripsit, & Hieronymus
 de viris illustribus meminit, De quo Petrus in epistola sua
 loquitur, Salutat vos Marcus filius meus, qui post cōscrip-
 tū tandē Euangeliū Aegyptū prexit, & primus Alexan-
 driæ Christū annuncians, illis ecclesiā constituit, exantla-
 risq; laboribus, Neroniani imperij anno octauo vita fun-
 ctus est, De cuius conuersatione apud Alexandriā, Philo-
 quoc; Iudæus librum concinnauit.

RESPONSIO.

Qui dementi adscribunt libri, minus est tutum eis
credere, qm̄ eorū quidā supposititij sunt, ac falso Clemēti
adscripti, quidā v̄o magna ex parte deprauati, ac errorib⁹
infecti, vt iā antea probauim⁹. Itaq; sciendū q̄ in noui tes-
tamenti libris, duos Marci cognomine fuisse insignitos
inuenimus, quorū prior dicebatur Ioānes Marcus. Et de
hoc legit̄ actū. xiiij. Q̄ d̄ Paulo cū Barnaba Antiochiā
inter pphetas, & Christi nois doctores exeunte, posteaq;
visum est spūsancto, vt ad opus ministerij segregarentur,
seniores impositis sup eos manib⁹ in ministerium eos con-
firmarunt. Qui profecti in Seleutiam, venerunt tādē
in Cyprū insulā, & Salaminā eiusdē insule urbē Christum
p̄ Synagogas annūciantes, quibus erat adiūctus & hic Io-
annes, qui cognominabat Marcus, nō reprobis quidem
ministerio. Postquāāt puenerunt Paphū urbē in Cypro
insula sitam, & inde nauigare vellent Pamphiliā, iā dictus
Ioānes Marcus renuit proficisci cū eis, sed ecōuerso redijt
Hierosolymā, & post hac Antiochiā. Quo ascenditib⁹
post aliqua tpm̄ interualla Paulo & Barnaba, & aliquantū
diū Christū illis docentib⁹, dixit ad Barnabam Paulus, re-
uertentes visitemus fratres p̄ vniuersas ciuitates, in quib⁹
bus prædicauimus verbum dñi, quō se habeant, Act. xv.
Barnabas vero secū volebat assumere & Ioannē cognom-
mento Marcū, qui pridem iam ab eis descuerat, sed Paulus
hunc rogatū habuit, ne id faceret, eo q̄ non cōueniat
eū deinceps in munus euangelicum reassumi, q̄ antea ab
eis defecerat. Et p̄gentes Pamphiliā relinquens, discessit
Hierosolymā. Et hinc orta est inter eos dissentio, ita vt al-
terutrū separarentur. Nā Barnabas assumpto Marco per-
rexit Cyprum, & Paulus electo Sylā recepit se in Syriam
& Ciliciā. Qui quidem Marcus, Barnaba ob nomē Chri-
sti in Cypro impijssime trucidato, q̄ Aegyptum tandem
iter occupauerit, nemo it̄ inficias, cū Philo magni nomi-
nis scriptor in Alexandria vrbe Aegypti prope ostium Ni-
li sita, Christi nomen ipsum annūciasse prodat. Et Pet⁹
ex Chayro, hoc est Babylone, quam Stephanus & Pto-
meus in Aegypto sitam esse tradunt, epistolā scribens ip̄

sius meminit, Salutat vos inquit, Marcus filius meus.
Credibile est enim hunc Marcū Petro familiarem fuisse,
cū Alexandria nō procul a Chayro distet, Et de hoc Mar-
co multa figmenta reperiunt, Primū q̄ dum crediderit in
Christū amputasset sibi pollicem, vt sacerdotio reprob-
efficeretur, deinde q̄ Romæ scripserit euangeliū ad vo-
ta Petri, quod p̄tinus falsum est, Nuspiam enim hūc Mar-
cū p̄inde vt nec Petrū in libris Canonicis Romæ aliq̄n fur-
isse inuenimus, Et scriptorū varietas mendaciū hoc decla-
rat, Hieronymus enim Clemētis autoritate scribit, mar-
cum rogatū a fratribus Christi Euangeliū scripsisse. Alij
vero, quorū e numero & Platina nō ignobilis est historicus
tradūt q̄ Petrus Romanorū p̄æbus motus, Marco qui
ad hāc rem videbatur idoneus, Euangelij cōscribendū ne-
gociū iniunxerit, quē oēs velut ex composito, octauo an-
no Neronis obiisse, Alexandriae sepultū fuisse scribūt.
Verū enimvero hos decepit eorū indiscretio. Nō em̄ aliū
Marcū inter apostolorū discipulos fuisse crediderant, &
ideo quicquid de vtroq̄ legitur, ad vnū falso retulerunt.
Alter nāq̄ fuerat Marcus, noie Aristarchus, qui coopera-
tor, & discipulus fuerat Pauli, de quo ipse in priori capti-
uitate sua, qua biennio Romæ a Nerone detinebatur, ad
Philemonē scribens mentionē facit, Salutant te Marcus
Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei, Deniq̄ vbi
iam secundo in manus deuenit Neronis, & ingrauel-
cente ætate, ac laboribus confectus diē obitus accelelare
videns, Timotheoq̄ e carcere scribens, eiusdem Marci ite-
rū meminit, festina ad me venire cito, Lucas em̄ mecū so-
lus est, Marcū itaq̄ assume, & adduc tecū, est enim mihi
utilis in ministerio, penulā, quā reliqui Troac̄e apud Car-
pū, veniens affer tecum, & libros, maxime autē & mēbra-
nas, Quod Iacobus ille Stapulensis nō oim deterrimus,
apostolicus interpretas, pulcherrime exponit ingens, Lucā
secū habebat Apostolus, Marcū autem mandat obnixe, &
membranas quæ apud Carpū erant deferri, Sed ad quid
nā? nisi vt Lucæ & Marco, electis a spiritu sancto diuinis
scribis, eas relinqueret ad reponēdū sanctū Euangelium,

Quid apertius his verbis dici poterat, quam quod Marcus Aristarchus, & non Ioannes Narcus sacrum Euangelium cōscripserit. qui facile Neronis imperij annos superavit, cum apostolus circiter tredecimum eiusdem imperij annum, epistolam hanc scribens, eū sibi a Timotheo adduci postulat. Neque idē, ne quem id moretur, Aristarchus & Ioannes apud Hebræos sonat, Aristarchus enim perinde Hebræis significat, ac si dicas suscitās coronā, Ioānes vero gratia dñi. Ex his euidentissime patet, fabulā esse quod de Petro, & Marco quidā scriptitant.

RESPONSIO.

Summa totius huius proluxæ responsionis in hoc consistit, quod duo fuerint, quorum uterque dicitur sit Marcus, alter Ioannes Marcus, de quo sæpe in Actis fit mentio. Alter Marcus Aristarchus, cuius & meminit Paulus in Epistola ad Philomenem dicens. Marcus aristarchus, demas, Lucas, adiutores mei. Et hūc Marcum Aristarchum aduersarius asserit euangelium scripsisse, non illum Ioānem Marcum. Cuius rei in partem, & fabrum citat testem. Sed nos hic primū ostendemus, neminem in sacris literis vocatū Marcum Aristarchum, nō eum saltem, cuius Paulus ad philomenem meminit. Nam in ea epistola prorsus ali⁹ est, quē Paul⁹ Marcum vocat, & quem Aristarchum. Quod & ita fiet dilucidum, Eodem ipso tempore, quo scripsit ad philemonē Paulus, scripsit & ad Colossenses, quod & supra docuimus ex Hieronimo. Nam & si Tychicus ad has perferēdas missus fuerit a Paulo, missus tamen fuit cum Onesimo, qui & alias pertulit ad Philemonē. Sic enim Paulus ad Colossenses testatur, de Tychico locutus, Quem, inquit, misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscat quid agatis, & cōsoleretur corda vestra, vna cum Onesimo fido ac dilecto fratre, qui ex vobis, hoc est, qui vestras est, nempe Colossenses, ut erāt illi. Propter quod & Hieronimus subinfert. Ratio, inquit, ipsa & ordo deducit, quod & Philemo quoque Colossenses sit, & eo tempore cōmunē & onuem ecclesiam Onesimus epi

stolam tulerit, quo priuatas & sui cōmendatrices ad domi-
num literas sumpserat. Sed & aliud indicium annotauit Hie-
ronimus, nimirum q̄ in vtraq; epistola meminerit Archip-
pi. Nam in ea quæ ad Colossenses inscribitur, sic ait, dicite
Archippo. Vide ministerium, quod accepisti a domino, vt
illud impleas. In altera vero ad Philemonē, in ipsa mox epi-
stolæ fronte salutatur Archippum. Et Archippo (inquit) com-
militoni nostro. Tertium insuper indicium est, q̄ in vtraq;
se vinctū fuisse testatur. Sic enim ad Colossenses ait, Prop-
ter quod & vinctus sum. Et ad Philemonem Paulus vinctus
Iesu christi. Postremo quartum indicium est, qd̄ & ad rem
nostram maxime facit. Nempe q̄ in epistolæ recessu, totidē
vtrobicq; licet non eodem ordine, salutantes introducit.
Sex enim memorat ad Colossenses, videlicet Aristarchum Col. vi,
& Marcum, Iesum & Epaphram, Lucamq; & demam. Et to-
tidem, ni fallor, apud Philemonem reperirentur; si nō allu-
cinatum fuisset in nomine Iesu. Sic enim ad Philemonē ha-
betur. Salutant te Epaphras concaptiuus meus in Christo
Iesu, Marcus, Aristarchus, demas, Lucas adiutores mei. Q̄
si nomen Iesus in recto fuisset positum, iam totidem in hac
epistola salutantes numerabis, quot in illa, quæ ad Colossen-
ses data fuit, vt si ad hunc modum legeremus. Salutant te
Epaphras concaptiuus meus in christo, deinde sequatur Ie-
sus, Marcus, Aristarchus, demas, Lucas adiutores mei, vtcū
q; fuerit, palam est Marcum, & Aristarchum, quemadmo-
dū in epistola ad Colossenses duo sunt, ita & in hac ad Phi-
lemonem duos esse, quū vtraq; epistola eodem tempore fu-
isset cōscripta. Huc accedit, q̄ aduersarius fatetur hūc Mar-
cum, cuius Paulus meminit ad Philemonem, Euangelium
scripsisse, quod nos secundum Marcum appellamus, & pro-
inde negare non potest eundem a Petro vocatum fuisse fi-
lium. At is, quem Petrus filium vocat, erat consobrinus Bar-
nabæ, vt exactis mox docebimus. Quamobrem & idem
cum eo sit oportet, de quo mentionem ad Colossenses fa-
cit Paulus. Nam Paulus ibidem ita scribit. Salutatur vos Mar-
cus consobrinus Barnabæ. Sed age iam ostendamus eundē
fuisse dictum petri filium, & cognatum item Barnabæ. Pri

N i

Actuum xij, mū in actis ca. xij. traditur, q̄ Petrus, protinus vt e vinculis herodianis euasisset liber, ad domū Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, se receperit. Vnde facile cōijcere licet, Petrum tantam erga Marcum beniuolentiā cōcepisse, vt deinceps eum vocarit filium. Veruntamē haud multo post, Paulus & Barnabas eūdem assumpserūt in suū ministerium, vt in eiusdem capituli calce palam scriptum est. Actuum, xiiij, Caterum vt in. xiiij. ca. traditur, quum Paulus & Barnabas Pergem Pamphiliæ venissent, Marcus ab eis digressus, redijt Hierosolymam. Propter quod & Paulus, quum postea Barnabas ei suauis, vt Marcum denuo ministrum acciperet, non assensit, atq; ita Barnabas assumpto secum Marco secedens a Paulo, nauigauit Cyprum. Erat enim affinitate coniunctus Marco, quod & hoc loco, Beda palam testatur. Beda Verisimile igitur esse iam liquet ex ijs, eundem fuisse Marcum, quem Petrus in epistola sua filium vocauit, & quem Paulus ad Colossenses vocat consobrinum Barnaba. Porro quum in Actis non semel Aristarchi mentio fit, nūq̄ tamen appellatur Marcus. Quamobrem & omni probabilitate caret, aut q̄ is in epistola ad Philemonem Marcus Aristarchus dictus fuisset, aut q̄ in duabus illis epistolis, nempe ad Colossenses, & ad Philemonem, duos expressisset Paulus, qui nomine Marci vocarentur. Hæc igitur, vt arguitatio, cui sub Cauillo sexto nititur aduersarius, omnino refellatur, opinor sufficere posse.

CAVILLVS SEPTIMVS.

Philo Iudæus, vir literarum pollentissimus, sub C. Caligula a gente sua Romam missarius factus, dum non nihil periclitaretur secunda vice sub Claudij imperio illac remissus, cum Petro apostolo de nonnullis cōtulit rebus, & tam arctissimas secum inijt amicitias, vt tandē, quoties modo licuit, in libris suis Christianos honestis traduxerit laudibus. Et in Ioannis Marci praconijs, pleno libro versaretur, vt Hieronymus in libro de viris illustribus prodicit.

RESPONSIO

Has nœnias vel solus rîsus potis sit explodere. Qui nã
Philo Iudæus sub Claudij imperio, Petrũ Romæ cõueni
re poterat, quẽ nunquã etiã Romę fuisse tot iã rationibus
periuasimus, siquidẽ Paul⁹ in fine imperij Claudij Roma
nos literis suis fidei, ac virtutũ admonēs, & omnes presby
teros seniores, & muneris euangelici coadiutores, tamen
etiã quosdã plebeos salutans, soli⁹ Petri ne tantillũ quidẽ
meminit. Tandẽ quarto Neroniani imperij anno Romã
perductus, Petrũ illic non inuenit, & biennio ibi existens
nullã ecclesiã ei⁹ salutatur nomine. Lucas ad quartũ vsq; Ne
ronis annũ Historiam apostolicam Romæ scribens, Petri
nullã mentionẽ facit, Paulus decẽ præterlabentibus annis
secundario Romæ captiuatus, nullũ Petri præsidũ sensit,
sed ab omnib⁹ fere destitutus, rẽ euangelicã cũ vno Luca
tractauit, sin vero ea ratione Philo Christianos laudasse
putatur, q̃ cũ Petro inierit amicitia, ego in Iudæa poti⁹ id
contigisse crediderim, vbi Petrus Christũ prædicãdo æta
tem suã cõsumpsit, & mortẽ inibi passus est. Aut nõ quid
solus Iudæorũ Philo Christi nomẽ dignis Encomijs extul
erit? Iosephus em̃, qui nõ commemoratur alicubi Petrũ
vel vidisse, vel amicitias secũ pactũ fuisse, tamen adeo ho
nestã Christi mentionẽ in suis de antiquitatib⁹ fecit libris
vt interim mirum videatur, e tam perniciosissima gẽte, ali
quem reperiri potuisse, qui tanto laudis præconio Chri
stũ extulerit, sed quid mirũ Iosephũ talia de Christo dixis
se, cũ & demonũ legiones Christũ prædicare cogerentur?
Cuius & nos veritatẽ in multa discrimina pductã nũc de
fendimus, sceleratq; & errores occidentalis Babylonis pa
tefacimus, præmia immarcessibilis coronæ ipsius benigni
tate dubio procul adepturi.

RESPONSIO

Quæ sibi Vele-
nus obijcit ipse
se non diluit,

Vides lector, quibus hic strophis aduersarius utitur.
Quum enim debeat ad Hieronymi testimonium re-
pondere, non id facit, sed iaculum declinans, prætexit
se validissimis ante rationibus, satis firmasse Petrum no-
uisse Romæ. At qui satius omnino fuisset istud non obiecit,
se, quæ tali vafricie subtrahere se certamini. Quid enim hoc
aliud est, quæ se plane victum ostendere? Neque enim tergiuer-
sari potest, quin Philo iudæus aliquando Romæ fuisset, tan-
tus est scriptorum in hac vna re consensus. Atque ideo sub-
terfugium quærens comminiscitur Philonem cum Petro
in Iudæa potius amicitiam contraxisse. Verum hoc, si factum
in Iudæa fuisset, æqua facilitate potuit ab historicis
enarrari, qua modo referunt id Romæ fuisse gestum. Ca-
terum quæ in Iudæa cum Petro colloquium habuisset Philo,
nec vnum quidem autorem aduersarius citare poterit. Et
sane probabile est, id non illibentius ab eis fuisse relatum, quæ
quod modo referunt Romæ fuisse factum. Neque video, cur,
eo præsertim tempore, quicquam fingi potuisset, aut Philo-
nis, aut Petri, aut Marci gratia. Humilior enim Romanus
Clarus, & rerum sæcularium contemnentior, ad vsque Hiero-
nyimi tempora fuerat, quam ut suspicari quisquam pos-
sit, illos eiusmodi mendacia voluisse confingere. Quod si
coniecturas in hac re sequi liceret, ego facile crediderim, quæ
Marcus ob eam necessitudinem, quam Romæ cum Philone
inijt, dum is adhæserat Petro, postea concesserit Alexandria-
am. Nam & Romæ tum erat Marcus, ut & epistola ad Col-
lossenses testatur. Neque dubium esse potest, quin tum ibi
fuerat Petri causa, magis quam Pauli, quando quidem & Paulus
illum ante repulisset, ut ex Actis manifeste liquet. Sed
& erat Philo vir Alexandrinus, ut testatur Eusebius, & ob
seditionem inter Iudæos & Græcos Alexandriae suscitata,
missus Romam in legationem pro Iudæis suis contributi-
bus. Et bis utique legatus mittebatur, quemadmodum &
Hieronymus affirmat. Porro quæ aduersarius ait Iosephum,
quanquam nec alicubi Petrum vidisse memoratur, haud mi-
nus dignis Encomijs extulisse Christi nomen, quæ fecerat
Philo, nihil ad rem facit. Nam Hieronymus non de Chris-

Col. vi.

Actuum, xv.
Philo Alexan-
drinus,
Eusebius,

Hieronymus,
Iosephus

ti nomine, sed de Christianis Alexandriae sub Marco de-
gentibus, multa scripsisse Philonem asseruit, & in eorum
laudibus copiose fuisse versatum. Quae res non parum ad-
stipulatur his, qui Philonem affirmant Romae cum Petro
familiaritatem inuisse, Iosephus autem, & si de Christo scrip-
serat, tamen ab Aegesippo notatur, perfidiae Iudaeorum fu-
isse consors, in hoc ipso sermone, quem de eorum supplicio
manifestauit. Quorum (inquit) arma deseruit, eorum tamen
sacrilegia non dereliquit. Deplorauit flebiliter erumnam,
sed ipsius erumnae causam noluit intelligere. Nec mirum
cuius esse debet, si Iosephus Romae Petrum non viderit,
quum non ante Petri mortem Romam ipse concesserit.
Accessit enim Vespasiani temporibus, quum tamen Pe-
trus ante sub Nerone cruci fuisset affixus. Perspicuum igitur
ex his opinor, cunctis factum esse, nihil aduersariū hoc
suo profecisse Cauillo. Neque enim sustulit quin Philo-
Petrum conuenisset Romae, quod Eusebius & Hiero-
nymus, haud leues auctores, constanter affirmant. Et profecto
nisi pudorem omnem abiecisset aduersarius, potuit
in indicijs adeo manifestis frenari, ne diutius aduersus Pe-
tri Pontificatum (quem in Romae gessit) oblatraret. Et im-
primis ad hanc rem facit amicitia ipsa Philonis & petri mu-
tua, quam auspiciatam fuisse Romae, historici fide digni pro-
diderunt. Referunt idem, & Philonem Christianos in A-
lexandria sub Marco degentes, miris laudibus extulisse.
Cōducit & salutatio, qua Paulus e Roma Marcum in vna
suarum epistolarum salutare Colossenses facit. Confert &
alia, qua Marci nomine Petrus e Roma Iudaeos, sparsim in-
colentes regiones gentium, salutat. Promouet insuper eā
rem, & Euangelium, quod a Marco Romae fuisse scriptum,
ab omnibus ascribitur. Admuniculatur & epistola petri pri-
or, quam veteres vnanimiter affirmant ex Roma fuisse mis-
sam. Ad haec haud paruum indicium est huiusce rei, conflictatio
quam cum Simone mago Romae Petrus habuisse, tam
ab Aegesippo quam ab alijs enarratur. Adde, quod ab eisdem
refertur & colloquium, quod cum Christo Petrus habue-
rat, dum e Roma fugam meditaretur. Accedunt his, & lo-

Aegesippus,

Eusebius.
Hieronymus,

Col. vi,

i. Petri ultimo.

ci, tam vbi necatus Romæ Petrus fuerat, q̄ vbi corpus eius
erat ibi sepulturæ traditum. Et demum, quod negare nemo
potest, cineres & ossa Petri adhuc habentur Romæ, quæ ad
modũ & Hieronym⁹ suo tpe fuisse testatur. Sic enim aduer-
sus Vigilanciũ scribit. Male facit ergo Romanus Episcopus,
qui super mortuorum hominum Petri & pauli
secundum nos ossa veneranda, secundum te vilem puluis-
culum offert domino sacrificia, & tumulos eorum Christi
arbitratur altaria. Sed præter hæc indicia tam apertissima,
non desunt innumera clarissimorum autorum testimonia,
græcorum iuxta ac latinorum, qui passim vno ore confir-
mant, Petrum fuisse Romæ, quum aduersarius nec vni⁹ cui-
iuspiam habeat scriptoris testimonium, pro sua parte, neq̄
aliud quicq̄, præter quasdam negatiuas argutias, vt quia
Paulus non salutauit, & Lucas non meminit, cuiusmodi se-
cundum nullam dialecticam, alicuius momenti sunt. Tot
igitur indiçijs & testimonijs pro nostra parte citatis, permo-
neretur aduersarius, ne diutius contra veritatem vsq̄ adeo
dilucidam reluctaretur. Quinetiã pudor, vt ante diximus,
hominem (si non perfrictissimæ frontis esset) cohiberet ab
hoc mendacio tam insigni. Cæterum Lutherani cuncti, ma-
licia tantum aduersus Petri sedem imbiberunt, vt non ali-
ter q̄ putris cloaca pestilentem halitum euaporat semper,
sic isti quicquid excogitare Calumniarum & mendaciorũ
quæunt, id omne in Pontificem & sedem illã euomere non
cessant. Sed de ijs hætenus.

TOTIVS OPERIS CONCLUSIO.